

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
16 ΙΟΥΝΙΟΥ 2020**

A. ΜΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Πρόκειται για άρθρο σε εβδομαδιαίο περιοδικό που αναφέρεται στην Παγκόσμια Ημέρα για το Νερό, η οποία σηματοδοτεί κάθε χρόνο μια επείγουσα υπενθύμιση ότι το υδάτινο στοιχείο είναι από τα πολυτιμότερα για την ανθρώπινη ύπαρξη.

Παγκόσμια Ημέρα για το Νερό

Σύμφωνα με έρευνα που εκπόνησε ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας πριν από ακριβώς έναν χρόνο, περίπου δύο δισεκατομμύρια άνθρωποι σε όλον τον κόσμο δεν έχουν πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό. Κατά τις εκτιμήσεις, καθημερινά δεκάδες πεθαίνουν από δηλητηριάσεις που οφείλονται σε ακατάλληλο για πόση νερό. Με αυτά τα δεδομένα (και υπάρχουν και άλλα, δραματικά και τρομακτικά), ο καθιερωμένος εορτασμός της Παγκόσμιας Ημέρας για το Νερό, κάθε χρόνο στις 22 Μαρτίου, αποκτά ξεχωριστή σημασία για όλους μας. Γιατί θυμίζει το αυτονόητο σε έναν κόσμο που επενδύοντας συχνά στο ανούσιο έχει την τάση να ξεχνάει το σημαντικό: ότι το νερό είναι διεθνής προτεραιότητα. Γιατί είναι εξίσου σημαντικό με το οξυγόνο που αναπνέουμε και με το φως του ήλιου. Γιατί, πολύ απλά και απόλυτα, είναι η ζωή.

Η Παγκόσμια Ημέρα για το Νερό καθιερώθηκε στη συνδιάσκεψη του ΟΗΕ¹ σχετικά με το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο Ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας το 1992. Όσο και αν μοιάζει μια ακόμα Παγκόσμια Ημέρα αγάμεσα στις εκατοντάδες που γιορτάζουμε, παραμένει από τις πιο σημαντικές, εστώ και για καθαρά συμβολικούς λόγους:

Για τις ταλαιπωρημένες γυναίκες και τα αδικημένα ανήλικα παιδιά που περπατούν καθημερινά για πολλά χιλιόμετρα, μέσα σε τραγικές συνθήκες, για να βρουν και να μεταφέρουν λίγο νερό στα σπίτια τους. Για τους περισσότερους από 65 εκατομμύρια συνανθρώπους μας που έχουν τα τελευταία χρόνια εγκαταλείψει τις εστίες τους αναζητώντας περιοχές, όπου υπάρχει νερό, σε μια δραματική προσπάθεια να επιβιώσουν. Για τα περισσότερα από 700 παιδιά κάτω των πέντε ετών που πεθαίνουν καθημερινά από ασθένειες, οι οποίες προκαλούνται από το μολυσμένο νερό. Ακόμα και για τα ζώα, που θύματα της λειψυδρίας αφανίζονται- τραγικές οι φωτογραφίες που έχουν δημοσιεύσει τα τελευταία χρόνια οι φωτογράφοι της άγριας φύσης.

¹ Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

Ωστόσο, όπως μαθαίνουμε και στο σχολείο, χωρίς πιθανώς να καταλαβαίνουμε εκείνη τη στιγμή πόσο σημαντική είναι η πληροφορία, το νερό αποτελεί το 60% του ανθρώπινου σώματος. Και αυτό το ταλαίπωρο ανθρώπινο σώμα χρειάζεται καθημερινά περισσότερα από έναμισι λίτρο καθαρού νερού, για να μπορεί να λειτουργεί σωστά. Χωρίς αυτό, χωρίς το υγρό στοιχείο, μετά βίας επιβιώνουμε για έξι-επτά ημέρες, τη στιγμή που χωρίς φαγητό μπορεί να αντέξουμε περισσότερο από μήνα. Πολλοί αριθμοί, πολλά τα στοιχεία που καταθέτουν οι επιστήμονες, πολλές οι έρευνες οι οποίες δημοσιεύονται και επιβεβαιώνουν εκείνο που όλοι γνωρίζουμε: τόσο απαραίτητο μάς είναι το νερό.

Οι ειδικοί κρούουν (ξανά και ξανά τα τελευταία χρόνια) τον κώδωνα του κινδύνου προτείνοντας λύσεις, τη στιγμή που η λειψυδρία προβάλλει ως η νέα παγκόσμια κρίση που μέχρι το 2025 θα πληξει τέσσερα δισεκατομμύρια ανθρώπους. Η καταστροφή των δασών, η ατμοσφαιρική μόλυνση, η κατασπατάληση των φυσικών πόρων, η κακή διαχείριση των βιομηχανικών απορριμμάτων είναι μερικοί παράγοντες που έρχονται, για να επιδεινώσουν την κατάσταση. Υπάρχει όμως (ευτυχώς!) και αντίδραση από τον (συνειδητοποιημένο) κόσμο. Αυτή η αντίδραση για την κλιματική αλλαγή γίνεται όλο και πιο έντονη και μας επιτρέπει να ελπίζουμε πως έστω την τελευταία στιγμή θα κάνουμε εκείνο που πρέπει για το νερό, για το καλό μας, για την επιβίωσή μας.

Ζωγράφοι, συνθέτες, λογοτέχνες και ποιητές δανείζονται τη δροσιά των υδάτων και την προσθέτουν στην τέχνη τους. Όμορφες, τρυφερές και εκστατικές εικόνες ενέπνεε και εμπνέει το υγρό στοιχείο. Και εμείς καλούμαστε τώρα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, να το προσέξουμε, να το φροντίσουμε, να σεβαστούμε την αξία του.

Κοσμάς Βίδος, Παγκόσμια Ημέρα για το Νερό, ΒΗΜΑgazino, 22 Μαρτίου 2020 (Διασκευή).

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

A1. Να εξηγήσετε με δικά σας λόγια σε μία παράγραφο 60-80 λέξεων γιατί είναι σημαντική η καθιέρωση του εορτασμού της Παγκόσμιας Ημέρας για το Νερό, σύμφωνα με το άρθρο που διαβάσατε.

Μονάδες 15

2η δραστηριότητα

A2. Να γράψετε έναν δικό σας τίτλο για το κείμενο που να ευαισθητοποιεί το αναγνωστικό κοινό (μον. 3), δικαιολογώντας πώς συνδέεται η επιλογή σας με το περιεχόμενο του κειμένου (μον. 3).

Μονάδες 6

- A3. «Και εμείς καλούμαστε τώρα, περισσότερο από κάθε άλλη φορά, να το προσέξουμε, να το φροντίσουμε, να σεβαστούμε την αξία του». Τι πετυχαίνει ο αρθρογράφος με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου;

Μονάδες 3

- A4. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμία από τις υπογραμμισμένες λέξεις στις παρακάτω φράσεις/προτάσεις:

- α) διεθνής προτεραιότητα
- β) ταλαιπωρημένες γυναίκες
- γ) έχουν εγκαταλείψει τις εστίες τους
- δ) κρούουν τον κώδωνα
- ε) ατμοσφαιρική μόλυνση
- στ) να επιδεινώσουν την κατάσταση

Μονάδες 6

3η δραστηριότητα

- A5. Με αφορμή το άρθρο που διαβάσατε, να γράψετε μία ομιλία, την οποία θα απευθύνετε στους συμμαθητές και στις συμμαθήτριάς σας με θέμα τους τρόπους με τους οποίους εσείς οι νέοι μπορείτε να προστατέψετε το υδάτινο στοιχείο (200–250 λέξεις).

Μονάδες 20

B. ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Εισαγωγικό Σημείωμα

Το συγκεκριμένο απόσπασμα προέρχεται από τη 13η ιστορία του μυθιστορήματος του Ίταλο Καλβίνο *Μαρκοβάλντο ή Οι εποχές στην πόλη*. Ο ήρωας εργάζεται ως αχθοφόρος σε μια εταιρεία για να ζήσει την πολυμελή οικογένειά του. Στη δουλειά του και στα καφενεία ακούει διαρκώς ιστορίες που αποκαλύπτουν στοιχεία σχετικά με την κερδοσκοπία στα τρόφιμα και αποφασίζει να δράσει ...

ΑΝΟΙΞΗ

13. Πού είναι πιο γαλάζιος ο ποταμός

[...] «Όλες μου οι προσπάθειες θα πρέπει ν' αποσκοπούν», ορκίστηκε στον εαυτό του, «στο να προσφέρω στην οικογένειά μου τροφές που δεν έχουν περάσει από τα επίβουλα² χέρια των κερδοσκόπων». Το πρωί που πήγαινε στη δουλειά του συναντούσε μερικές φορές ανθρώπους με πετονιές και λαστιχένιες μπότες να κατευθύνονται στο ποτάμι. «Αυτός είναι ο τρόπος», είπε ο Μαρκοβάλντο. Εκεί στην πόλη, όμως, το ποτάμι μάζευε σκουπίδια, αποχετεύσεις και υπονόμους, και του προξενούσε βαθιά αποστροφή. «Πρέπει να βρω ένα μέρος», είπε, «όπου το νερό θα είναι αληθινό νερό και τα ψάρια αληθινά ψάρια. Εκεί θα ρίξω την πετονιά μου».

² επίβουλα: αυτά που χαρακτηρίζονται από κακές προθέσεις

Οι μέρες είχαν αρχίσει να μεγαλώνουν: μετά τη δουλειά ο Μαρκοβάλντο έπαιρνε το μοτοποδήλατό του και πήγαινε να εξερευνήσει το ποτάμι και τους παραποτάμους του στους λόφους πάνω από την πόλη. Τον ενδιέφεραν κυρίως οι περιοχές όπου το νερό έτρεχε μακριά από τον ασφαλτόδρομο. Έπαιρνε τα μονοπάτια ανάμεσα στα δάση με τις ιτιές, προχωρούσε όσο γινόταν με το μοτοποδήλατό του κι έπειτα – αφήνοντάς το σ' ένα σύθαμνο³ – συνέχιζε με τα πόδια, ώσπου να φτάσει στο νερό. Μια φορά χάθηκε: τριγυρνώντας σε απότομες όχθες γεμάτες θάμνους και δεν έβρισκε πια μονοπάτι ούτε ήξερε πού βρισκόταν το ποτάμι: ξαφνικά, παραμερίζοντας μερικά κλαδιά, είδε λίγα μέτρα παρακάτω τα σιωπηλά νερά – ήταν ένα πλάτωμα του ποταμού σαν μια μικρή ήσυχη λεκάνη – μ' ένα γαλάζιο χρώμα που θύμιζε λίμνη στα βουνά.

Η συγκίνηση δεν τον εμπόδισε να διερευνήσει τις αδιόρατες πτυχές του ρεύματος. Και να που η επιμονή του επιβραβεύτηκε! Ένα σκίρτημα, η αναμφισβήτητη ένδειξη ενός πτερύγιου κάτω από την επιφάνεια του νερού, κι έπειτα κι άλλο, κι άλλο, τόση ευτυχία, που δεν πίστευε στα μάτια του: εδώ ήταν το λημέρι όλων των ψαριών του ποταμού, ο παράδεισος κάθε ψαρά, άγνωστος ίσως σε όλους, εκτός απ' αυτόν. Καθώς επέστρεφε (ήδη είχε αρχίσει να σκοτεινιάζει), σταματούσε για να χαράξει σημάδια στους κορμούς της φτελιάς⁴ και να σωριάσει πέτρες σε ορισμένα σημεία, ώστε να μπορέσει να ξαναβρεί το δρόμο.

Τώρα δεν του έλειπε παρά ο εξοπλισμός. Ωστόσο το είχε ήδη σκεφτεί: ανάμεσα στους γείτονες και το προσωπικό της εταιρείας είχε εντοπίσει καμιά δεκαριά φανατικούς ψαράδες. Με μισόλογο και υπαινιγμούς, με ξεχωριστές στον καθένα υποσχέσεις ότι θα τον πληροφορήσει μόλις βεβαιωθεί για ένα μέρος γεμάτο πέστροφες που μόνο αυτός ήξερε, κατάφερε να δανειστεί από δω κι από κει ένα οπλοστάσιο ψαρά πρωτοφανές σε πληρότητα.

Τώρα πια δεν του έλειπε τίποτα: καλάμι, πετονιές, αγκίστρια, δολώματα, απόχη, μπότες, τσάντα, ο καιρός ωραίος, δύο ώρες ελεύθερες – από τις έξι ως τις οχτώ – προτού να πάει στη δουλειά, το ποτάμι με τις πέστροφες ...

Είναι δυνατό να μην έπιανε τίποτα; Πράγματι: μόλις έριχνε το αγκίστρι, έβγαζε ψάρι· οι πέστροφες τσιμπούσαν ανυποψίαστες. Μιας και με την πετονιά ήταν τόσο εύκολο, δοκίμασε με το δίχτυ: ήταν τόσο καλόβολες οι πέστροφες, που έπεφταν μες στο δίχτυ με τα μάτια κλειστά.

Όταν ήρθε η ώρα να φύγει, η τσάντα του ήταν πια γεμάτη. Έψαξε να βρει ένα μονοπάτι για ν' ανηφορίσει την όχθη.

³ σύθαμνο: πολλοί θάμνοι μαζί

⁴ φτελιά: είδος δέντρου

- Έι, εσείς! – σε μια καμπή⁵ της όχθης, ανάμεσα στις λεύκες, στεκόταν ένας τύπος με πηλήκιο αγροφύλακα και τον κοιτούσε βλοσυρός⁶.
- Εγώ; Τι έγινε; έκανε ο Μαρκοβάλντο με το προαίσθημα ότι κάτι άγνωστο απειλούσε τις πέστροφές του.
- Πού τα έπιασες αυτά τα ψάρια; είπε ο φύλακας.
- Ε; Γιατί; και η καρδιά του Μαρκοβάλντο πήγαινε να σπάσει.
- Αν τα ψάρευες εδώ κάτω, πέταξέ τα αμέσως: δεν είδες το εργοστάσιο εδώ παραπάνω; και πράγματι έδειχνε ένα μακρύ και χαμηλό κτήριο που φαινόταν πέρα από τις ιτιές μετά τη στροφή του ποταμού και που γέμιζε τον αέρα καπνούς και τα νερά μ' ένα πυκνό σύννεφο σ' ένα απερίγραπτο χρώμα ανάμεσα στο τικουάζ και το βιολετί. Τουλάχιστον δεν είδες τι χρώμα έχει το νερό; Εργοστάσιο χρωμάτων: το ποτάμι έχει δηλητηριαστεί απ' αυτό το μπλε, το ίδιο και τα ψάρια. Πέταξέ τα αμέσως, αλλιώς θα σου τα κατάσχω!

Τώρα ο Μαρκοβάλντο ήθελε να τα πετάξει όσο πιο γρήγορα γινόταν, να τα ξεφορτωθεί, λες και μόνη η μυρωδιά τους μπορούσε να τον δηλητηριάσει. [...]

Απόσπασμα από το βιβλίο του Ίταλο Καλβίνο, *Μαρκοβάλντο ή Οι εποχές στην πόλη*, μετάφραση Έφη Καλλιφατίδη, Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα, 1989, σελ. 90-92.

⁵ καμπή: στροφή

⁶ βλοσυρός: αυτός που έχει αυστηρό βλέμμα

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1η δραστηριότητα

- B1.** Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων με ποιες ενέργειες επιχειρεί ο Μαρκοβάλντο να λύσει το πρόβλημα που αντιμετωπίζει και ποιο είναι το αποτέλεσμα.

Μονάδες 15

2η δραστηριότητα

- B2. α)** Ο αφηγητής χρησιμοποιεί περιγραφή, διάλογο και μονόλογο. Να δώσετε από ένα παράδειγμα για καθέναν από αυτούς τους αφηγηματικούς τρόπους μέσα από το κείμενο (μον. 9).

- β)** « – ήταν ένα πλάτωμα του ποταμού σαν μια μικρή ήσυχη λεκάνη – μ' ένα γαλάζιο χρώμα που θύμιζε λίμνη στα βουνά». Στην παραπάνω περίοδο να εντοπίσετε ένα εκφραστικό μέσο και να εξηγήσετε τι πετυχαίνει με αυτό ο αφηγητής (μον. 6).

Μονάδες 15

3η δραστηριότητα

- B3.** Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σας προκαλεί η περιπέτεια του Μαρκοβάλντο; Να αναπτύξετε την απάντησή σας σ' ένα κείμενο 100–150 λέξεων.

Μονάδες 20